

dzy władzami ustawodawczą i wykonawczą³⁰. Akt prawny wszedł w życie 8 grudnia 1992 roku. Wzmocniono stanowisko Prezesa Rady Ministrów jako szefa władzy wykonawczej. W procesie przygotowania Małej Konstytucji senat II kadencji wystąpił z licznymi poprawkami, wzmacniającymi jego stanowisko w systemie władzy Rzeczypospolitej. Większość z nich jednak odrzucił sejm³¹.

Konstytucja z 2 kwietnia 1997 roku zachowała 100-osobową izbę wyższą i określiła jej obecne uprawnienia w porządku ustrojowym kraju³².

W świetle obowiązującej konstytucji senat III Rzeczypospolitej ma uprawnienia w procesie legislacyjnym. Dysponuje przede wszystkim inicjatywą ustawodawczą. Może odrzucić ustawę uchwaloną przez sejm. Może też do niej wnieść poprawki. Sejm odrzuca je większością bezwzględną. Jeśli nie zdoła jej osiągnąć, ustawa kierowana jest do podpisu Prezydenta z poprawkami izby wyższej lub, w przypadku decyzji senatu o jej odrzuceniu w całości, upada jako nieuchwalona.

Do najważniejszych uprawnień senatu należy opiniowanie inicjatywy Prezydenta RP w sprawie ogólnokrajowego referendum. Zgoda senatu niezbędna jest przy obsadzaniu niektórych wysokich urzędów w państwie jak urząd Prezesa Najwyższej Izby Kontroli oraz Rzecznika Praw Obywatelskich. Senat ma prawo występować do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zgodność ustawy z konstytucją.

W związku z wprowadzeniem powszechnych wyborów na urząd Prezydenta RP stanowisko to nie jest obsadzone przez głosowanie Zgromadzenia Narodowego. To ostatnie jest

jednak niezbędne, aby odebrać w sposób ważny przysięgę wybranego prezydenta. To samo ciało byłoby niezbędne, aby większością 2/3 postawić głowę państwa przed Trybunałem Stanu z oskarżenia o złamanie konstytucji.

Na uwagę zasługuje działalność Senatu dzisiejszej Polski jako patrona i opiekuna Polonii i Polaków za granicą nawiązująca do tradycji II Rzeczypospolitej, w której marszałek izby wyższej Władysław Raczkiewicz sprawował opiekę nad emigracją, gdyż przyjął stanowisko prezesa Światowego Związku Polaków.

Senat III Rzeczypospolitej (po roku 1989) istnieje już trzydzieści lat. Bilans jego działalności jest otwarty i zasługuje na szerszą refleksję, na którą w tym krótkim zarysie nie ma miejsca. Z pewnością występuje obecnie wyraźny konsensus co do tego, że izba wyższa umożliwia korekty prawa stanowionego przez sejm, a to samo w sobie jest korzystne.

³⁰

Dziennik Ustaw 1992, nr 84, poz. 426

³¹

J. Bardach (red.), *Sejm i senat w latach 1989–1997*, Warszawa 1997, s. 345. Odsyłamy do artykułu Jana Wawrzyniaka.

³²

O sejmie i senacie traktuje rozdział IV aktualnie obowiązującej ustawy zasadniczej.

Senat – jako izba rozsądku i refleksji ważna w procesie rządzenia krajem – był obecny w polskim życiu politycznym przez stulecia. Jego znaczenie rosło lub malało – zależnie od ustrojowych tendencji w danym czasie. Senat zazwyczaj pożytecznie pełnił swoją funkcję. W Polsce przedrozbiorowej był on przez długi czas narzędziem oligarchii magnackiej. W Konstytucji 3 maja nie odgrywał tak istotnej roli jak sejm. W odrodzonej Polsce, według przepisów Konstytucji marcowej, pełnił funkcję drugorzędną. W koncepcji ustrojowej autorów drugiej ustawy zasadniczej w II Rzeczypospolitej, czyli Konstytucji kwietniowej, senat osiągnął najmocniejszą pozycję w dziejach polskiej teorii i praktyki ustrojowej. Dokonało się to jednak na krótko, z powodu wojny i upadku Polski. Restytuowana w 1989 roku izba wyższa polskiego parlamentu funkcjonuje jako ciało mające podobne uprawnienia jak senat działający w czasach Konstytucji marcowej.

Odrodzony Senat na trwale wpisał się w krajobraz ustrojowy Polski i jest uznawany za symbol tego, co w polskiej tradycji konstytucyjnej najbardziej wartościowe. Tak się bowiem złożyło, że istnienie izby wyższej, jej ustanawianie, znoszenie, a następnie restytuowanie wyznaczało doniosłe momenty naszej historii. Przeszłość Senatu jest wpisana w dzieje narodu.

